

Varför just kristendom?

För vår samtid är detta ett av de mest anstötliga påståenden som Jesus har gjort:

”Jag är vägen, sanningen och livet. Ingen kommer till Fadern utom genom mig.” (Joh 14:6).

Vad är det som säger att detta påstående är mera sant än islams trosbekännelse: ”Det finns ingen Gud förutom Allah och Muhammed är hans utsände profet”? Ingen kommer alltså till Allah utom genom Muhammed, och någon annan gud finns inte att komma till, säger muslimen. Det finns ingen gud vid sidan av Jesu Kristi Gud och Fader och man kan bara komma till Fadern genom Jesus, säger Jesus. Vi står inför två påståenden som fullständigt utesluter varandra. Och vi kan hitta liknande påståenden inom andra religioner. Det är inte givet att någon av dem har rätt. Båda kan i alla händelser inte ha det.

Här möter vi den sanningsfråga inom religionernas värld som många har gett upp hoppet om att kunna lösa. I en tid och kultur där man bara anser för sant det som naturvetenskaplig teknik kunnat stödja flyter alla religiösa sanningsfrågor fritt omkring. Ty – som ordet naturvetenskap låter oss förstå – naturvetenskap kan bara användas när det gäller att utforska den natur som vi själva är en del av. Religiösa sanningsfrågor ligger utanför naturvetenskapens arbetsområde eftersom den vetenskapliga tekniken bara kan fälla omdömen om sådant som vi har makt över.

Och vilken gud vi än talar om så kräver varje tänkbar gud att få ha makt över oss. Vi kan inte ta oss forskningens makt över någon gud utan att redan själva begreppet ”gud” förlorar allt sitt innehåll. Detta faktum utesluter forskning i andliga ting och är en bit av förklaringen till att de andemakter som i spiritistiska sammanhang låter oss tro att forskning vore möjlig, de lurar oss.

Hur har då människor ställt sig till denna sanningsfråga?

1) Somliga säger att frågan är ointressant eftersom de menar att den inte går att besvara. Frågor som saknar svar är pseudo-frågor säger de. Konsekvensen blir i så fall att det som inte går att utforska helt enkelt inte kan finnas. Människan och hennes kunskap blir då högsta instans i universum och människan som ätit av Kunskapens träd är då själv som Gud, eftersom det är hennes förmåga som avgör vad som finns och vad som inte finns. Detta är i princip materialistens eller naturalistens ståndpunkt. Och den är givetvis lika absurd som den är vanlig. Verkligheten *kan* i så fall inte vara något annat än materia eftersom materien i grunden är det enda vi kan ha så stor makt över att verklig forskning blir möjlig.

2) Andra säger att alla religioner i grunden handlar om samma sak. Man kan komma till ”gud” – samma gud – genom både Jesus och Muhammed liksom genom Zarathustra, Dalai Lama eller andra så kallade upplysta vishetsmästare. Hur kom man på den idén? Väsentligen genom mystiken. I alla religioner finns det utövare som genom mystisk trans, shamanresor och liknande menar sig nå andliga verkligheter. Och dessa beskrivs i långa stycken i anmärkningsvärt lika

termer oavsett vilken religion som varit utgångspunkten. Alltså, säger de kloka, är de olika religionerna bara kulturellt betingade varianter på ett och samma gemensamma tema.

Problemet är bara att nu har man löst frågan genom att utforska det gudomliga fastän vi nyss konstaterade att detta per definition måste vara omöjligt. Kanske förklaringen är så enkel som att man helt enkelt utforskat delar av människans omedvetna själsliv ungefär som man en gång hoppades kunna göra med hjälp av hypnos eller psykoanalys. Erfarenheterna blir i så fall likartade helt enkelt därför att alla mystiker är människor. En annan förklaring kunde vara att det verkligen är andliga verkligheter de studerar men att dessa inte talar sanning.

3) Somliga menar att under och tecken kan få avgöra saken. Den som blivit helad under en kristen förbönsgudstjänst finner det naturligtvis lätt att tro att Jesus är den enda vägen. Men när man då ser vad indiska fakirer eller lamaistiska munkar kan göra i den övernaturliga branschen så blir man givetvis mindre säker.

4) Ytterligare en grupp svarar relativistiskt på frågan allt efter Fredrik den stores mönster: "Var och en får bli salig på sin fason". Det som är sant för mig behöver inte vara det för dig och gud finns i alla händelser inte Andliga upplevelser förekommer men det finns i så fall ingen andlig sanning som kan göra anspråk på att vara allmängiltig.

Är då detta så långt vi kan komma? Eller har vi hamnat på ett stickspår? Jesus ger oss vägledning i sanningsfrågan. Han gör ju själv anspråk på att *vara* sanningen, inte bara på att veta den eller tala den.

Komma till klarhet

Joh 7:14–17 "Om någon vill göra hans vilja så skall han förstå"

Joh 8:31–36 "Om ni förblir i mitt ord skall ni lära känna sanningen och sanningen skall göra er fria."

Matt 7:15–20 "Av frukten känner man trädet"

Vi leds alltså att söka sanningen genom att studera eller utforska människan, som vi kan utforska. Och bör utforska, eftersom det i bästa fall ger oss en självkänedom. Varje religion berör förhållandet mellan "gud" i ordets vidaste mening och människan. Det gudomliga låter sig inte utforskas. Gud kan ge sig till känna, oavsett vilken gud vi talar om, och därmed ge kunskap om sig själv. Problemet är bara att vi inte kan kolla om dessa uppenbarelsen är sanna, om de kommer från profetens undermedvetna, eller om de rent av är medvetna bedrägerier. *Men en sak låter sig studeras i detalj och det är religionens eller uppenbarelsens syn på den mänskliga parten i relationen mellan gud och människa.*

Vad säger religionen om mig? *Det är alltså en fråga som går att ta ställning till.* Och det är åtminstone en fråga vars svar förhoppningsvis gallrar bort en del religioner och gör att vi får färre att välja mellan. Vad säger tron om människan och vad händer med människan när hon tar tron på allvar?

Det intressanta med denna fråga är att den omedelbart pekar ut kristen tro som

väsensskild från all annan religiositet. Kristen tro har nämligen en bild av människan som tydligt skiljer sig från de bilder av människan som vi möter i andra religioner, eller för den delen i olika skolor av psykologi, filosofi, sociologi eller politisk ideologi när dessa har kommit att ersätta tron på Gud.

De ”stora frågorna”

Inom alla dessa former av människokunskap är man medveten om att människolivet inrymmer problem eller frågor som måste lösas. De stora frågorna handlar om:

- 1) Lidande
- 2) Etik och moral
- 3) Livets ursprung och mål

Många vill lösa frågorna om människans ursprung med vetenskaplig teknik. Eftersom vetenskapen bara kan utforska det som den har makt över kan man redan från början säga att den med nödvändighet måste komma fram till att allt kommer från slumpen. Något annat kan vetenskapen aldrig påstå eftersom dess värld bara utgörs av slump och naturlagar. Vetenskapen kan egentligen inte ens prestera ett bevis för slumpens roll eftersom den med nödvändighet måste vara inbyggd i systemet från början. Kommer man fram till något annat än slumpen, så kan vi alltså från början veta att man har tänkt fel någonstans i tankekedjan.

Många försöker lösa lidandets problem utan att föra in frågor om etik och moral. Psykoterapin vill ofta vara värdeneutral. När vi studerar vad psykoterapin och psykiatrin klarar av beträffande människans problem, så kan vi konstatera att den detaljerat kan beskriva människans kriser och sinnestillstånd. Den kan också göra en hel del åt hennes känslor och kan i viss mån påverka hennes tankar. Men människans vilja rör man inte på. Alla försök att påverka eller förändra människans vilja slutar i någon sorts hjärntvätt, vilket alltså måste ses som något destruktivt. Dessutom: i avsaknad av en etik eller moral som är allmänt erkänd och som man som terapeut vill ansluta sig till, så vet vad man inte på vad sätt eller till vad, som människans vilja skall förändras eller anpassas.

Är då inte människans vilja bra som den är? Nej, det är det som är det stora problemet. Miljövänner, djurrättsaktivister, människorättsorganisationer arbetar alla på att få människor att uppföra sig annorlunda. Därför att människan i långa stycken skapar sina egna problem genom sitt destruktiva beteende. Och en bra bild av vår vanmakt när det gäller människans vilja finner vi i kriminalvården. Ambitionen att vårda i stället för att straffa låter bra. Men ingen har den blekaste aning om hur en verkligt effektiv vård skall se ut.

Kristen tro relaterar till alla dessa frågor genom den *extremt pessimistiska syn på människan* som den erbjuder. I stort sett går annan människokunskap ut på att man skall lösa de problem som människan skapar genom att informera människan om etik och moral. Eventuellt måste hennes motivation höjas med krav, hot om straff eller löfte om lön. Men hon anses i alla fall kapabel att göra något åt sin situation och sina problem. Informationen kanske måste inbegripa

kunskap om hur hennes problem uppstod och vilka konsekvenser hennes handlingar får för andra människor, för djuren eller för naturen i stort. Men rätt information och lämplig motivation skall räcka. Människan anses nämligen i sig själv vara god om bara ingen kommer utifrån och förstör henne.

Vi och våra begär

Denna bild förkastas totalt av den kristna tron. Den bilden bygger på en helt orealistisk bild av människan och hennes egenskaper. Bibelns bild av människan finner vi tydligast hos Paulus. Läs Rom 7:7–8:4

Vad skall vi då säga? Att lagen är synd? Nej, visst inte! Men det var först genom lagen jag lärde känna synden. Jag hade inte vetat vad begäret var, om inte lagen hade sagt: *Du skall inte ha begär*.⁸ Men synden grep tillfället och väckte genom budordet alla slags begär i mig. Ty utan lagen är synden död.⁹ Förr levde jag utan lagen, men när budordet kom, fick synden liv¹⁰ och jag dog. Då visade det sig att budordet som skulle föra till liv, blev till död.¹¹ Ty synden grep tillfället och bedrog mig genom budordet och dödade mig genom det.¹² Alltså är lagen helig och budordet heligt, rätt och gott.¹³ Har då det som är gott blivit min död? Nej, visst inte! Men synden har blivit det, för att den skulle framstå som synd. Genom det som är gott åstadkom den min död. Så skulle synden genom budordet framstå som i högsta grad syndig.

¹⁴Vi vet att lagen är andlig, men själv är jag köttslig, såld till slav under synden.¹⁵ Ty jag kan inte fatta att jag handlar som jag gör. Det jag vill, det gör jag inte, men det jag hatar, det gör jag.¹⁶ Om jag nu gör det jag inte vill, samtycker jag till lagen och säger att den är god.¹⁷ Men då är det inte längre jag som gör det, utan synden som bor i mig.¹⁸ Ty jag vet att i mig, det vill säga i mitt kött, bor inte något gott. Viljan finns hos mig, men att göra det goda förmår jag inte.¹⁹ Ja, det goda som jag vill gör jag inte, men det onda som jag inte vill, det gör jag.²⁰ Men om jag gör det jag inte vill, då är det inte längre jag som gör det, utan synden som bor i mig.²¹ Jag finner alltså den lagen: jag vill göra det goda, men det onda finns hos mig.²² Till min inre människa gläder jag mig över Guds lag,²³ men i mina lemmar ser jag en annan lag, som ligger i strid med lagen i mitt sinne och som gör mig till fånge under syndens lag i mina lemmar.²⁴ Jag arma människa! Vem skall frälsa mig från denna dödens kropp?²⁵ Gud vare tack, Jesus Kristus, vår Herre! Alltså tjänar jag själv med mitt sinne Guds lag, men med köttet tjänar jag syndens lag.

¹Så finns nu ingen fördömelse för dem som är i Kristus Jesus.² Ty livets Andes lag har i Kristus Jesus gjort mig fri från syndens och dödens lag.³ Det som var omöjligt för lagen, svag som den var genom den syndiga naturen, det gjorde Gud genom att sända sin egen Son som syndoffer, han som till det yttre var lik en syndig människa, och i hans kropp fördömde Gud synden.⁴ Så skulle lagens krav uppfyllas i oss som inte lever efter köttet utan efter Anden. (Rom 7:7-8:4)

Människan härbärgerar en destruktiv kraft som Paulus kallar Synden. I sitt grundtillstånd är denna kraft slumrande och i så fall märker man (själv) inte så mycket av den. Men den går att väcka till liv. Och när den vaknat har människan fått ett mål i livet som Paulus kallar för begär. Då har människan fått ett mål för sin strävan. Och det problematiska med detta nya mål är tre saker:

- 1) Begäret betyder mer för människan än hennes relationer till andra människor.
- 2) Människan kan därför inte avstå från sitt nya mål utan blir snart nog förslavad under det.

3) Ett begär skiljer sig från ett behov genom att *det växer i styrka när man försöker att tillfredsställa det*. Behovet av mat kan tillfredsställas genom att man äter tills man blir mätt. Begäret efter mat går däremot inte att mätta. När magsäcken är full går man ut och spyr för att kunna fortsätta att äta.

Människan som har visioner som gör att hon kan gå över lik för att nå sina mål – känns hon igen? Kyrkohistorien är full av exempel på att målet i sig inte betyder särskilt mycket. Hur många gånger har inte människor haft visioner för kristendomens utbredande som gjort att människor alldeles bokstavligen gått över lik för att förverkliga fromma mål. Inkquisitionen och religionskrigen är bara två exempel. Samfundssplittringen och många kyrkliga konflikter är ett annat exempel.

Den mekanism Paulus talar om gäller alltså inte bara för knarkare. Den gäller lika mycket för människor som lider av spelberoende eller andra former av girighet, men också för maktlystna, för arbetsnarkomaner och strebrar, för pyromaner, mytomaner, kriminella, anorektiker, sexualmissbrukare med flera. De har fått ett mål som förstör livet för omgivningen inklusive miljön genom att målet blir viktigare än alla relationer, inte minst de närmaste. Och den som har fått ett sådant mål, ett begär, kan i regel inte själv avstå från målet när det väl har etablerats. Anorektikern kan inte sluta banta, karriäristen kan inte lugna ner sig och bara leva. Pyromanen får ångest om han inte får tända eld på hus eller skogar. Och alla vi andra kan inte avstå från vår höga levnadsstandard trots att de flesta av oss kan se tillbaka på tider då vi levde gott med betydligt smalare ekonomi än vi gör i dag. Information är fullständigt meningslös, eftersom det inte handlar om okunnighet.

Det finns alltså något ont i oss alla. Och detta onda som normalt ligger slumrande kan väckas till liv. När så har skett är vi ofta hjälplöst förslavade under de krafter som kommer loss. Detta är den sjuka viljans problem. Inom psykiatrin ställs vi gång på gång inför den här kraften och de konsekvenser den för med sig både för den som drivs av kraften och för dem som drabbas i omgivningen. *Och ändå ser man den inte*. Ty hela vår moderna kultur bygger lika fullt på antagandet att människan är god i sig själv om ingen kommer utifrån och fördärvar henne. Vi kan lugnt säga att den pessimistiska människosyn som kristen tro förkunnar tyvärr verkar vara realistisk och därtill tycks den på ett egendomligt sätt vara okänd för psykologin, psykiatrin, filosofin och sociologin. Detta är naturligtvis ett lite svepande omdöme. Visst finns det många beskrivningar av själva fenomenet! Men den övergripande slutsatsen saknas ändå.

Hur är det då med andra religioner? Dessa förkunnar i princip vad människan skall göra för att lösa människans problem. Det kan handla om så olika saker som offer, meditation eller moralisk upprustning. Men då utgår man åter igen från antagandet att människan klarar av att lösa sin situation om hon bara får *rätt kunskap*. Kristen tro säger att när människan axlar ansvaret för uppgiften att lösa människans problem så kan detta nya mål bli ett destruktivt mål som får människan att gå fram över lik. Detta visade oss 1900-talet med förfärande tydlighet både i kommunismen och i nazismen. Bägge skulle skapa en bättre

värld och genererade i stället ett helvete utan like.

Gud måste gripa in

Bibeln talar om frälsning. I princip betyder det att Gud ensam gör det som människan inte klarar hur mycket hon än äter av Kunskapens träd. Gud själv låter sin Son födas som människa. Han bär all människans skuld och skam så att den som sett sitt slaveri kan resa sig ur det. Vidare antyder Paulus att när Jesus dog så spikades Synden som kraft fast vid korset. Och därmed öppnas en möjlighet för människan att gå ut ur sina slaverier.

Buddhismen kommer i närheten av den kristna pessimismen. Buddha såg hur begäret fungerar. Men den lösning han anvisade hette till sist nirvana. Man skulle utslockna för att slippa återfödas i samsara – återfödelsens hjul. Buddha kunde beskriva människan men han kunde inte öppna möjligheten till befrielse.

Om vi förstår att Bibelns unikt pessimistiska människosyn är sann så blir det alltså i princip kristendom och buddhism att välja mellan. När man har sett vad Jesu verk betyder för människans befrielse redan här och nu så tvekar man inte.

Sven Reichmann